

Til

Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet

Bodø 25.10.2019

Innspill til barne- og ungdomskulturmeldingen, fra Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen takker for muligheten til å holde innlegg på innspillmøtet 25.9.2019. Vi valgte der en kreativ form, men vil her utdype vårt bidrag skriftlig.

Bakgrunn

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) ble opprettet av KD i 2007 og forvaltet av Udir. Ansvar for de nasjonale sentrene ble overført til sine respektive vertsinstitusjoner og KKS ble overført til Nord universitet fra og med 1. januar 2018, jf. Prop. 1 S (2017-2018) og Meld. St. 21 (2016–2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*. Senteret ligger ved Nord universitet, campus Bodø, og er en del av Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag (FLU). Vårt oppdrag er å bidra til økt kvalitet i kunst- og kulturfagene i barnehage og grunnsopplæring, bidra til engasjement og økt interesse for opplæring for fagene, og til at barnehager og skoler får økt kompetanse til å tolke og operasjonalisere rammeplan og læreplanverk, samt forskningsformidling og praksisnær aktivitet mm.

KKS har i alle år etterstrebet økt kunnskap, kvalitet, kompetanse, og engasjement knyttet til de praktiske og estetiske fagene i skole og barnehage. Nytt de senere årene er ansvaret rettet inn mot lærerutdanningen og PPT. Et av våre virkemidler har vært en nasjonal digital og gratis tilgjengelig [ressursbank](#) med kvalitetssikret støtte og veiledningsmateriell for praksisfeltet. Senteret har bidratt med kunnskapsbasert forskningsformidling gjennom nettverk, workshops og konferanser, i materiell og på flere andre måter. Vi koordinerer to faglige nettverk for fagene i UH-sektor med fokus på forskning og erfaringsdeling fra praksisfeltet. Senteret har samarbeidsavtaler med aktører som Norsk kulturskoleråd og Kulturtanken mfl.

Opplæring for alle

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen er naturlig nok opptatt av opplæringen. Skoler og barnehager er den viktigste arenaen hvor man treffer ALLE barn og unge. I barnehage og grunnsopplæring legges kunnskapsgrunnlaget for de praktiske og estetiske fagene og her dannes grunnlaget for kulturopplevelser gjennom f.eks DKS og andre prosjekter. I skolen dannes og utdannes framtidige borgere, kunstnere og kunstpublikum, her legges grunnlaget for medvirkning og ytringsfrihet.

Postadresse:	Avdeling:	Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen	Saksbehandler:	Ragnhild Merete Hassel
Nord Universitet	E-post:	kunstkultur@nord.no	E-post:	Ragnhild.m.hassel@nord.no
Postboks 1490	Internett:	www.kunstkultursenteret.no	Telefon:	+47 75 51 79 06
8049 BODØ	Org.nr:	970 940 243	Sentralbord:	75 51 75 00

KKS leverte i mai 2017 er omfattende utredning om de praktiske og estetiske fagene på oppdrag fra Udir (se ref.). Her kom vi med en del anbefalinger for å styrke fagene i opplæringen. Vi gikk grundig inn på de ulike fagenes egenart, påpekte blant annet fagenes forhold til de tverrfaglige temaene og fagovergripende kompetanser og vi så på tiltak som er viktig for å styrke fagene. Et av de viktigste tiltakene er kravet om kompetanse.

Kompetanse

For at barn og unge skal få den kunnskapen og de praktiske ferdighetene som trengs i de praktiske og estetiske fagene trengs kompetanse hos lærerne. Å stille krav om fagkompetanse i grunnskolen for de som skal undervise framtidens borgere er uhyre viktig. Forsøk med utprøving av eksamen i fagene har vært vellykka. Med krav om eksamen kommer krav om kompetanse i fagene og kompetanse om vurdering i fagene. Framtidige lærere må få kompetanse i fagene i sin lærerutdanning.

For å imøtegå framtidens behov for bl.a. praktisk erfaring med materialer og handverkskompetanse må det stilles konkrete kompetansekrav til lærere som skal undervise i faget. Uten dette lar ikke kompetansemål som vektlegger f.eks. håndverkskunnskap og kunnskap om produktutvikling og problemløsning knyttet til ulike områder seg realisere. Å ruste elevene til å mestre framtidens krav i samfunns- og arbeidsliv krever kompetente lærere. Faglig forståelse og dybdelæring krever fagkompetanse. KKS ser på kompetansekrav til lærere som et avgjørende grep for å løfte kunst og håndverksfaget og gi det en sentral plass i skolen.

I Anne Bamfords (2008) forskningsfunn framgår at kunstutdanning av høy kvalitet har klare fordeler for barns helse og sosiokulturelle velferd, og at fordelaktige virkninger av kunstrike programmer merkes kun der programmene er av høy kvalitet. Derfor er kompetansekrav viktig.

Felles for alle de praktisk og estetiske fagene er at elevene lærer ved å gjøre, at de kreative, praktiske og estetiske læringsmetodene er vektlagt. Mye av undervisningen i disse fagene har dessverre blitt teoretisert fordi lærere har manglet kompetanse. Ved å prioritere kompetente lærere i de praktiske og estetiske fagene, vil det igjen skape større grad av varierte og praktiske arbeidsmetoder for elevene.

Kunstfagenes styrke

Gjennom erfaringer med de praktisk estetiske fagene, vil elevene få et mangfold av muligheter for sansing, opplevelse, eksperimentering, skapende virksomhet, tenkning og kommunikasjon. Alle disse erfaringene bidrar til å øke den kulturelle kompetansen. Grunnsteinene i kunstfagene er utvikling, nytenkning og kreativitet i samspillet mellom mennesker. Å utvikle ferdighetene på disse områdene er en fremtidsinvestering. Kulturell kompetanse har i tillegg til sin egenverdi, også stor betydning for livskvalitet og kvalifisering for framtid og arbeidsliv.

Kunstfagenes egenart gjør at mange prosjekter har en fremføring/visning som mål, enten det er med et tverrfaglig eller fagspesifikt utgangspunkt. Kunnskap og ferdigheter innen kunstneriske virkemidler vil berike tverrfagligheten. I tillegg til fagspesifikke elementer, kan en snakke om noen felles arbeidsmetoder i alle former for formidling eller kommunikasjon som vil styrkes av kunstfaglig kompetanse. Anne Bamford (2008) konkluderer i Wow-faktoren med at kunstfaglig undervisning gir god effekt på læring også i andre fag. Det ser også ut som at muligheter for å vise fram det man har

Postadresse:
Nord Universitet
Postboks 1490
8049 BODØ

Avdeling: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen
E-post: kunstkultur@nord.no
Internett: www.kunstkultursenteret.no
Org.nr: 970 940 243

Saksbehandler Ragnhild Merete Hassel
E-post: Ragnhild.m.hassel@nord.no
Telefon: +47 75 51 79 06
Sentralbord: 75 51 75 00

jobbet med i kunstfag har stor effekt på barns læring gjennom økt selvtilit og selvfølelse, bli sett og få en stemme inn i lokalsamfunnet – utvikle medborgerskap.

Samhandling

Senteret er glad for at de to departementene denne gangen går sammen om å utarbeide en melding slik at kunst og kulturtilbudet til barn og unge kan gjennomgå en helhetlig vurdering og samarbeide om utarbeiding av tiltak.

Senteret har tatt til orde for samhandling mellom aktører på kunst- og kulturfeltet. Dette kom blant annet til uttrykk i [Bodøpiloten](#), 2012-2015 hvor kommune, fylkeskommune, universitet, og senteret samarbeidet om å finne modeller for økt satsing på kunst og kultur. Utgangspunktet var et ønske om å styrke kvaliteten på opplæringen i kunst- og kulturfagene i skolene og barnehagene. Partene ville sammen bidra til å utvikle modeller for samhandling i og mellom barnehage og skole og kunst- og kulturinstitusjoner i nærmiljøet, ved bruk av tilgjengelig kompetanse i kommunen. Intensjonen var at modellen skulle ha nasjonal overføringsverdi (Gjertsen, 2015).

I samarbeid med Kulturtanken og Norsk kulturskoleråd har senteret ansvar for prosjektet [Kulturbarn](#) rettet mot barn fra 0-8 år. [Den nasjonale barnehageprisen](#) for kunst og kultur er initiert av senteret og har vært delt ut siden 2008.

Kunstfag og inkludering

KKS var oppdragsgiver da Anne Bamford foretok sin kartlegging av kunst- og kulturfagene i Norge (Bamford, 2012). Noe av det hun da fant var at barn med behov for ekstra tilrettelegging deltar lite i kulturaktiviteter og at for barn med behov for spesialundervisning varierer undervisningen fra skole til skole. Hun sier «*Bakgrunnen for dette kan være at man i lærerutdanningen ikke lærer nok om hva barn med spesielle behov trenger for å kunne dra nytte av kunst- og kulturoplæringen*» (Bamford, 2012, s. 6).

KKS mener at kunst og kulturfagene har et stort og uutnyttet potensiale som verktøy for inkludering. Dette gjelder inkludering på det flerkulturelle området, men også inkludering av andre grupper i samfunnet og bekjemping av utenforskap. Senteret har valgt å sette søkelys på kunstfag og spesialundervisning. Dette er et område det er lite fokus på i skole i barnehage og det ordinære opplæringsløpet, og som det er forsket lite på. Interessant å merke seg her er undersøkelse om kunstfagene i grunnskolen i Hordaland (Christophersen, 2017), hvor er et av områdene «*Spesialundervisning og tilpassa opplæring i kunstfaga*». Forskerne har ikke funnet andre undersøkelser som tar opp dette, og de har derfor innlemmet dette temaet i sin undersøkelse.

«Oppsummert kan vi seie at dei fleste skulane ikkje har spesialpedagogiske tiltak retta mot kunstfagleg utvikling hos einskilde elevar. Skulane oppgir stort sett at dei gjev tilpassa opplæring i kunstfaga. Kunstfaga er i nokon grad del av individuelle opplæringsplanar (IOP) til elevar, og i nokon grad del av alternativ opplæringsarena på skulane.» (Christophersen, 2017, s.40).

Dette underbygger behovet for mer forskning knyttet til kunst- og kulturfag, og spesialundervisning, og koblingen mellom dem. Senteret arrangerte i april 2019 en konferanse med tittelen «*MULIGHETER – opplevelse, mestring og inkludering*» hvor dette var tema. Vi samarbeider nå videre med Statped nord og flere universitet- og høgskoler om ulike tiltak og forskningsprosjekter på dette

Postadresse:	Avdeling:	Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen	Saksbehandler	Ragnhild Merete Hassel
Nord Universitet	E-post:	kunstkultur@nord.no	E-post:	Ragnhild.m.hassel@nord.no
Postboks 1490	Internett:	www.kunstkultursenteret.no	Telefon:	+47 75 51 79 06
8049 BODØ	Org.nr:	970 940 243	Sentralbord:	75 51 75 00

feltet i lys av FN's bærekraftsmål nr. 4 som handler om å sikre inkluderende og rettferdig kvalitetsutdanning for alle og fremme livslang læring.

Senterets innspill til barne- og ungdomskulturmeldingen kan konkluderes i følgende punkter:

- Styrke fagene i barnehage, grunnsopplæring og lærerutdanning gjennom økt kompetanse
- Samhandling mellom aktører lokalt og nasjonalt
- Prioritere kunst- og kulturfagenes rolle i arbeid med inkludering

Vennlig hilsen

Ragnhild Merete Hassel
konstituert senterleder

Referanser

Bamford, A. (2008). *Wow-faktoren: Globalt forskningskompendium, om kunstfagenes betydning i utdanning*. Oslo: Musikk i skolen.

Bamford, A. (2012). *Kunst- og kulturopplæring i Norge 2010/2011 : Sammendrag på norsk av kartleggingen "Arts and cultural education in Norway"*. Bodø: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.

Christophersen, C. (2017). *Kunstfaga i Hordaland – Tilstand og utfordringer i 2016*. Hordaland fylkeskommune. AUD-rapport nr.: 03-2017. Hentet fra <https://www.hordaland.no/globalassets/for-hfk/rapportar-og-statistikk/aud-rapportar/2017/aud-rapport-03-17-kunstfaga-i-grunnskulen-i-hordaland--tilstand-og-utfordringar-i-2016.pdf>

Gjertsen, H., Lo, C., & Nordlandsforskning. (2015). *Evaluering av Bodøpiloten : En satsing på økt samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen i barnehager og skoler* (Vol. Nr. 1017/2015, NF-arbeidsnotat (trykt utg.)). Bodø: Nordlandsforskning. Hentet fra <https://kunstkultursenteret.no/wp-content/uploads/2019/02/Evaluering-av-Bod%C3%B8piloten-Nordlandsforskning.pdf>

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen. (2017). *Innspill til Utdanningsdirektoratets utredning om de praktiske og estetiske fagene*. Hentet fra <https://kunstkultursenteret.no/wp-content/uploads/2019/03/Innspill-til-Utdanningsdirektoratets-utredning-om-de-praktiske-og-estetiske.pdf>

Postadresse:
Nord Universitet
Postboks 1490
8049 BODØ

Avdeling: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen
E-post: kunstkultur@nord.no
Internett: www.kunstkultursenteret.no
Org.nr: 970 940 243

Saksbehandler: Ragnhild Merete Hassel
E-post: Ragnhild.m.hassel@nord.no
Telefon: +47 75 51 79 06
Sentralbord: 75 51 75 00